

Sygn. akt I UK 53/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 września 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera (przewodniczący)

SSN Piotr Prusinowski

SSN Romualda Spyt (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania K. B.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Z.
o składki,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 2 września 2020 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 5 czerwca 2018 r., sygn. akt III AUa (...),

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 28 kwietnia 2017 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. stwierdził, że K. B. jest jego dłużnikiem z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne i Fundusz Pracy i zadłużenie

wraz z należnymi odsetkami za zwłokę, naliczonymi na dzień wydania decyzji, wynosi łącznie 114.773,21 zł, w tym:

- 1) z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne za okres od listopada 2006 r. do października 2013 r. - 44.289,66 zł i odsetek - 31.578 zł,
- 2) z tytułu składek na ubezpieczenie zdrowotne za okres od listopada 2006 r. do października 2013 r. - 19.143,17 zł i odsetek - 13.293 zł,
- 3) z tytułu składek na Fundusz Pracy za okres od listopada 2006 r. do października 2013 r. - 3.792,38 zł i odsetek - 2.677 zł.

W odwołaniu od powyższej decyzji ubezpieczony powołał się na zarzut przedawnienia składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne oraz Fundusz Pracy za okres od listopada 2006 r. do kwietnia 2012 r.

Sąd Okręgowy w G. wyrokiem z dnia 7 listopada 2017 r. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że stwierdził, iż K. B. nie jest zobowiązany do zapłaty składek na ubezpieczenie społeczne i Fundusz Pracy za okres od listopada 2006 r. do marca 2012 r. (pkt 1) oraz oddalił odwołanie w pozostałym zakresie (pkt 2).

Sąd Apelacyjny w (...), wyniku apelacji organu rentowego, wyrokiem z dnia 5 czerwca 2018 r. zmienił powyższy wyrok i oddalił odwołanie.

Sąd drugiej instancji przypomniał, że stosownie do treści art. 24 ust. 4 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 266) - w brzmieniu obowiązującym w okresie od 1 stycznia 2003 r. do 31 stycznia 2011 r. - należności z tytułu składek (na ubezpieczenia społeczne i Fundusz Pracy) ulegały przedawnieniu po upływie 10 lat, licząc od dnia, w którym stały się wymagalne, z zastrzeżeniem ust. 5-5d dotyczących zawieszenia oraz przerwy biegu przedawnienia. Poczynając od 1 stycznia 2012 r., art. 24 ust. 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych - na mocy art. 11 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 16 września 2011r. o redukcji niektórych obowiązków obywateli i przedsiębiorców (Dz.U. Nr 232, poz. 1378) uzyskał brzmienie, zgodnie z którym należności z tytułu składek ulegają przedawnieniu po upływie 5 lat, licząc od dnia, w którym stały się wymagalne, z zastrzeżeniem ust. 5-6. Jednocześnie po myśli art. 27 ust. 1 powyższej ustawy, do przedawnienia należności z tytułu składek, którego bieg rozpoczął się przed dniem 1 stycznia 2012 r., stosuje się przepisy ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w

brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, z tym, że bieg przedawnienia rozpoczyna się od dnia 1 stycznia 2012 r., zaś wedle ust. 2 tego samego przepisu - jeżeli przedawnienie rozpoczęte przed dniem 1 stycznia 2012 r. nastąpiłoby zgodnie z przepisami dotychczasowymi wcześniej, przedawnienie następuje z upływem tego wcześniejszego terminu.

Według Sądu drugiej instancji, do składek za okres od 1 listopada 2006 r. do 31 grudnia 2006 r. zastosowanie znajduje 10-letni okres przedawnienia - jako korzystniejszy, zaś do składek należnych za okres od 1 stycznia 2007 r. - 5-letni okres przedawnienia. Wbrew jednak stanowisku Sądu pierwszej instancji, składki na ubezpieczenie społeczne i Fundusz Pracy za okres od listopada 2006 r. do marca 2012 r., nie uległy przedawnieniu, gdyż bieg terminu przedawnienia przedmiotowych składek istotnie uległ zawieszeniu na czas trwania postępowania dotyczącego podlegania przez odwołującego się ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności, tj. od 24 września 2008 r. do 11 lutego 2010 r. Tym samym składki za okres od listopada 2006 r. do marca 2012 r. nie uległy przedawnieniu do daty wydania zaskarżonej decyzji, czyli do dnia 28 kwietnia 2017 r., z mocy przywołanego art. 24 ust. 5f ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Wyrok ten zaskarżył K. B. skargą kasacyjną, zarzucając naruszenie prawa materialnego: art. 27 ust. 1 i art. 27 ust. 2 ustawy o redukcji niektórych obowiązków obywateli i przedsiębiorców, przez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie prowadzące do błędnego przyjęcia, że nie nastąpiło przedawnienie należności z tytułu składek za sporny okres; art. 24 ust. 5f ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, przez jego błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie wyrażające się w przyjęciu, że mające miejsce w sprawie zawieszenie biegu przedawnienia należności z tytułu składek, które to zawieszenie zakończyło się przed dniem 1 stycznia 2012 r., spowodowało, że składki na ubezpieczenie społeczne i Fundusz Pracy za okres od listopada 2006 r. do marca 2012 r. nie uległy przedawnieniu; art. 24 ust. 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z art. 59 § 1 pkt 9 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 900 ze zm.) w związku z art. 31 i art. 32 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, przez ich błędną wykładnię i

niewłaściwe zastosowanie a w konsekwencji nieuwzględnienie, że należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne i Fundusz Pracy za okres od listopada 2006 r. do marca 2012 r. uległy przedawnieniu.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i jego zmianę przez orzeczenie, że K. B. nie jest zobowiązany do zapłaty składek na ubezpieczenie społeczne i Fundusz Pracy za okres od listopada 2006 r. do marca 2012 r., ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji oraz o zasądzenie od pozwanego na rzecz odwołującego się kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych, ewentualnie o przyznanie od Skarbu Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu według norm przepisanych, oświadczając, że opłata nie została zapłacona w całości lub w części.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z dniem 1 stycznia 2012 r., na podstawie art. 11 pkt 1 ustawy o redukcji niektórych obowiązków obywateli i przedsiębiorców - zmieniającego treść art. 24 ust. 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, skrócony został okres przedawnienia składek na ubezpieczenia społeczne z 10 do 5 lat. Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 29 maja 2013 r., I UK 613/12 (OSNP 2014 nr 3, poz. 44), gdy bieg przedawnienia należności składkowych rozpoczął się przed dniem 1 stycznia 2012 r., kluczowe znaczenie ma art. 27 powyższej ustawy regulujący zagadnienia intertemporalne. Zgodnie z jego ust. 1, do przedawnienia należności z tytułu składek, o którym mowa w art. 24 ust. 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, którego bieg rozpoczął się przed dniem 1 stycznia 2012 r., stosuje się przepisy w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, z tym że bieg przedawnienia rozpoczyna się od dnia 1 stycznia 2012 r. Wedle zatem zasady wynikającej z tego przepisu do należności składkowych nieprzedawnionych do 1 stycznia 2012 r. (wedle starych zasad z zastosowaniem 10-letniego okresu przedawnienia) ma zastosowanie 5-letni termin przedawnienia, z tym jednakże bardzo istotnym zastrzeżeniem, że liczy się go nie od daty ich wymagalności, tak jak o tym stanowi art. 24 ust. 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, ale od

dnia 1 stycznia 2012 r. Wyjątek od tej zasady ustanawia ust. 2 przywołanego przepisu, stosownie do którego jeżeli przedawnienie rozpoczęte przed dniem 1 stycznia 2012 r. nastąpiłoby zgodnie z przepisami dotychczasowymi wcześniej, przedawnienie następuje z upływem tego wcześniejszego terminu. Powołana regulacja oznacza, że wybór odpowiedniego terminu przedawnienia 5-letniego (liczonego od dnia 1 stycznia 2012 r.) lub 10-letniego (liczonego od daty wymagalności składki) - zależy od tego, który z nich upłynie wcześniej. Przykładowo, należność za styczeń 2003 r. (wymagalna w lutym 2004 r.) - jeśli nie nastąpiły zdarzenia uzasadniające zawieszenie biegu terminu przedawnienia - ulegnie przedawnieniu według starych zasad w lutym 2014 r., a nie 2 stycznia 2017 r. (będzie miał do niej zastosowanie ust. 2, a nie ust. 1 art. 27 ustawy o redukcji niektórych obowiązków obywateli i przedsiębiorców), natomiast należność za styczeń 2010 r. (wymagalna w lutym 2010 r.) - jeśli nie nastąpiły zdarzenia uzasadniające zawieszenie biegu terminu przedawnienia - przedawni się nie w lutym 2020 r., ale w dniu 2 stycznia 2017 r., przy zastosowaniu ust. 1 art. 27 ostatnio powołanej ustawy. Za każdym więc razem konieczne jest ustalenie terminu upływu przedawnienia na podstawie przepisów „starych” i „nowych” i przyjęcie terminu bardziej korzystnego, tj. przypadającego wcześniej.

Oczywiste jest, że symulacje powyższe powinny uwzględniać zawieszenie biegu terminu przedawnienia, o którym mowa w art. 24 ust. 5f ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, stosownie do którego w przypadku wydania przez ZUS decyzji ustalającej obowiązek podlegania ubezpieczeniom społecznym, podstawę wymiaru składek lub obowiązku opłacania składek na te ubezpieczenia, bieg terminu przedawnienia ulega zawieszeniu od dnia wszczęcia postępowania do dnia, w którym decyzja stała się prawomocna. Przepis ten wszedł w życie (został dodany) na mocy art. 1 pkt 1 lit. b ustawy z dnia 28 kwietnia 2011 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 138, poz. 808), zmieniającej ustawę o systemie ubezpieczeń społecznych z dniem 20 lipca 2011 r. Według art. 5 ust. 1 i 2 ustawy zmieniającej, art. 24 ust. 5f ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych stosuje się do należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne, nieopłaconych przed dniem wejścia w życie tej ustawy, jeżeli nie upłynął jeszcze termin ich dochodzenia; w

takich przypadkach okoliczności uzasadniające zawieszenie biegu terminu przedawnienia, określone w art. 24 ust. 5f w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, uwzględnia się również wtedy, gdy okoliczności te wystąpiły przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy.

O ile zatem w niniejszej sprawie wskazane wyżej zawieszenie biegu terminu przedawnienia przedłużyło „stary” 10-letni okres przedawnienia składek w taki sposób, że w dniu wydania zaskarżonej decyzji z dnia 28 kwietnia 2017 r. biegł on nadal (składki nie przedawniły się), to należało zbadać, czy korzystniejsze byłoby ustalenie terminu upływu przedawnienia na podstawie przepisów „nowych”, czyli według zasad wynikających z art. 27 ust. 1 ustawy o redukcji niektórych obowiązków obywateli i przedsiębiorców. W tym wariancie skoro „nowy” 5-letni okres przedawnienia może być obliczany dopiero od 1 stycznia 2012 r., to wskazane zawieszenie biegu 10-letniego terminu przedawnienia (od 24 września 2008 r. do 11 lutego 2010 r.) pozostaje bez wpływu na obliczenie terminu przedawnienia w sposób określony przepisem art. 27 ust. 1 ustawy o redukcji niektórych obowiązków obywateli i przedsiębiorców. Dodać też trzeba, że do składek wymagalnych od 1 stycznia 2012 r. (a więc od wejścia w życie ustawy skracającej okres przedawnienia do 5 lat) ma zastosowanie wyłącznie art. 24 ust. 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w brzmieniu obowiązującym od tego dnia, co oznacza, że składki od stycznia do marca 2012 r. przedawniają się wyłącznie w okresie 5 lat, licząc od dnia, w którym stały się wymagalne. Oczywiście jest też, że nie może ich dotyczyć zawieszenie biegu terminu przedawnienia w okresie od 24 września 2008 r. do 11 lutego 2010 r., skoro bieg terminu przedawnienia rozpoczął się w stosunku do nich dopiero po 1 stycznia 2012 r. oraz, co ważniejsze, nie były one w okresie tego zawieszenia wymagalne.

W rezultacie uzasadnione okazały się zarzuty zawarte w podstawach kasacyjnych, a ponieważ konieczna jest wymagana symulacja według wariantów wskazanych w art. 27 ustawy o redukcji niektórych obowiązków obywateli i przedsiębiorców odnośnie do poszczególnych składek, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. i art. 108 § 2 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c. orzekł jak sentencji.

